

چهل و هفت نکته تبلیغی از قرآن کریم

عباس رحیمی

بیشتر است. البته این بدین معنا نیست که اگر این نکته‌ها رعایت شود، حتماً و بدون استثناء تبلیغ اثر خواهد داشت، زیرا بسیاری از انبیاء الهی با تمام وجود و با رعایت تمام شرایط، از دین خداوند تبلیغ کردند، ولی عده‌ای که زمینه هدایت در وجودشان نبود - مانند زمین شوره زار - این مجاهدت‌ها در آنان اثر نداشت و بلکه گاهی اثر منفی در آنان مشاهده شد.

اشاره:

آنچه پیش رو دارید ۴۷ نکته تبلیغی است که ضمن نامه‌ای از سوی امام جمعه محترم مبارکه به مجله مبلغان ارسال شده است. ضمن تشکر از نویسنده محترم، خوانندگان عزیز را به مطالعه این نکات دعوت می‌کنیم.

* * *

در رساندن پیام الهی به مردم، رعایت نکته‌هایی موجب تأثیر گذاری

بر سیه دل چه سود خواندن و عظم

نسرود مسیخ آهنین در سنگ
در هر حال اگر مبلِّغ این شرایط را
رعایت کند، موجب تأثیر گذاری
بیشتر در اکثر مردم است.

با مروری بر معارف قرآن و
شیوه‌های تبلیغی این کتاب آسمانی به
نکات ارزشمندی بر خورد می‌کنیم که
در تبلیغ می‌تواند راهنمای مبلِّغان
باشد.

در این نوشتار به برخی از نکات
به صورت مختصر و بدون شرح،
اشاره می‌شود. حتماً عزیزان مبلِّغ، با
دقت در این نکته‌ها به مطالب بیشتری
دست خواهند یافت.

۱- پیام باید روشن، ساده، روان و
قابل فهم و درک برای همه باشد. از این
رو باید از بکار بردن عبارات و کلمات
سخت و نامأنوس و غیر قابل فهم
پرهیز کرد. زیرا قرآن کریم می‌فرماید:
﴿وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾^(۱) و
بلاغ مبین یعنی رساندن پیام به صورت
روشن و بدون هر گونه ابهام.

۲- فقط از خداوند باید گفت نه از
هیچ کس دیگر. قرآن کریم می‌فرماید:
﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ﴾ و البته پیام

خداوند همان چیزی است که در قرآن
و سنت بیان شده است. پس فقط از
قرآن و حدیث بگوئیم.

۳- باید با ملایمت و نرمی با طرف
مقابل سخن گفت و از بکارگیری تند
و خشونت پرهیز کرد؛ زیرا نرمی و
ملایمت اثر و نتیجه مطلوب‌تری دارد.
قرآن کریم می‌فرماید: ﴿وَقَوْلًا لَّهِ قَوْلًا لَّيِّنًا
لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾^(۳)

۴- از اثر بخشی تبلیغ نباید ناامید
بود هر چند طرف خطاب فرعون
باشد. ﴿لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾^(۴)

۵- تکیه گاه مبلِّغ در مقام تبلیغ
فقط باید خداوند باشد. پس امید به
کسی جز او نباید داشت. ﴿عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ﴾^(۵)

۶- امید و حرکت مبلِّغ همیشه باید
به سوی خداوند باشد. ﴿وَأَلَيْهِ أُنِيبُ﴾^(۶)

۷- توفیق و مساعدت را فقط از
خداوند باید خواست. ﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا

۱- عنکبوت/۱۸.

۲- احزاب/۳۹.

۳- طه/۴۴.

۴- همان.

۵- هود/۸۸.

۶- همان.

متعارف استفاده نکند. ﴿وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا﴾^(۸).

۱۵- در برخورد با مشکلات جسمی، روحی، زیستی، اجتماعی و غیره باید محکم، ثابت و بدون سستی بود و در مقابل سنگ اندازی‌ها استقامت ورزید. ﴿فَأَسْتَقِيمَ كَمَا أَمَرْتَّ﴾^(۹).

۱۶- مبلغ نباید همیشه اثرپذیر بوده و همزنگ محیط و مردم شود، بلکه در برخی از موارد باید مرز خود را از آنان جدا کند. ﴿فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلكُمْ عَمَلُكُمْ﴾^(۱۰)، ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾^(۱۱).

۱۷- خیر خواهی در تبلیغ از ویژگی‌های پیامبران است. ﴿وَأَبْلَغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ﴾^(۱۲).

۸- دلسوز و جدی بودن و خود را برای نجات و هدایت مردم به آب و آتش زدن از ویژگی‌های مبلغان موفق است. ﴿حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ﴾^(۲).

۹- در تبلیغ باید از روی عشق و علاقه و با محبت و مهربانی با مردم رفتار کرد. ﴿رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾^(۳).

۱۰- در برابر دشمنان قسم خورده و بی رحم، باید قاطع و سازش ناپذیر و نسبت به مؤمنان باید مهربان و دلسوز بود. ﴿أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾^(۴).

۱۱- مبلغ باید با تمام وجود خود را از مردم بی نیاز بداند و به آنان اعلام کند که پاداش و مزد نمی‌خواهد. ﴿قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾^(۵).

۱۲- حلم و بردباری مبلغ باید بی نظیر بوده، مناسب، درست و صحیح برخورد کند. ﴿أَنْتَ لَعَلَى خُلُقِي عَظِيمٌ﴾^(۶).

۱۳- همه مبلغان باید به فکر انجام وظیفه باشند، نه به فکر اثر گذاری حتمی، فقط باید به وظیفه و تکلیف فکر کرد. ﴿وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ﴾^(۷).

۱۴- شایسته است که مبلغ دینی با فصاحت صحبت کند، کلمات زیبارا به کار برد و از کلمات و عبارات غیر

۱- همان.
۲- توبه/۱۲۸.
۳- همان.
۴- فتح/۲۹.
۵- انعام/۹۰.
۶- قلم/۴.
۷- مائده/۹۹.
۸- قصص/۳۴.
۹- کافرون/۲.
۱۰- یونس/۳۴.
۱۱- کافرون/۲.
۱۲- اعراف/۶۲.

بسیاری از انبیاء الهی با تمام وجود و با رعایت تمام شرایط، از دین خداوند تبلیغ کردند، ولی عده‌ای که زمینه هدایت در وجودشان نبود - مانند زمین شوره زار - این مجاهدت‌ها در آنان اثر نداشت و بلکه گاهی اثر منفی در آنان مشاهده شد

۱۸ - در مقام تبلیغ باید امانت را رعایت کرد. ﴿نَاصِحَ أَمِينٍ﴾.

۱۹ - هدف مبلغ از تبلیغ باید اصلاح امور و مبارزه با فساد باشد و در مقام اصلاح طلبی تمام توان و امکانات خود را بکار گیرد. ﴿إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ﴾^(۱).

۲۰ - مبلغ باید به آنچه می‌گوید پایبند باشد و مردم از او عمل ببینند. ﴿مَّا أُرِيدُ أَنْ أَمْلَأَ لَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَكُم عَنْهُ﴾^(۲).

۲۱ - برای موفقیت در تبلیغ باید فقط خوف خدا را در دل داشت و نترسید. ﴿وَالَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ﴾^(۳).

۲۲ - مبلغ موفق کسی است که در مقام تبلیغ بر مصائب و ناملایمات صبور بوده، و از کوره در نرود و دلسرد و ناامید نگردد. ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَّرَ أَوْلُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾^(۴)، ﴿وَلَنْ نُّضَيِّرَنَّ عَلَىٰ مَا أُذَيِّتُمْونَا﴾^(۵)، ﴿وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾^(۶)، ﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ﴾^(۷).

۲۳ - در مقام تبلیغ باید هم بشیر بود و هم نذیر ﴿بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾، نه باید مردم را ناامید کرد و نه به کلی امیدوار، بلکه باید آن‌ها را میان بیم و امید و خوف و رجاء نگه داشت.

۲۴ - از بدان، به خصوص بدان فامیل باید فاصله گرفت و راه را از آن‌ها جدا کرد. ﴿إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ﴾^(۸).

۱- هود/۸۷

۲- همان.

۳- احزاب/۳۹.

۴- احقاف/۳۵.

۵- ابراهیم/۱۲.

۶- نحل/۱۲۷.

۷- مرمل/۱۰.

۸- حشر/۱۶.

۲۵- مبلغ موظف است در برابر اهل فسوق و فجور موضع بگیرد و از اعمال آنان اعلام برائت کند. «إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ»^(۱)، «إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ»^(۲).

۲۶- تواضع و فروتنی نسبت به پیروان و هدایت یافتگان، از مهم‌ترین نکات در برخورد های اجتماعی است. «وَإِخْفِضْ جُنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ»^(۳).

۲۷- روحانی و وظیفه شناس در مقام تبلیغ دین موظف است به اهل ایمان بپردازد و آن‌ها را به سرمایه داران و متکبران نفروشد. «وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْقُدْرَةِ وَالنَّفْسِ»^(۴).

۲۸- چه زیباست که تبلیغ کننده از معارف دین، در مقام بندگی و عبادت بهتر از دیگران و سر مشق دیگران باشد. «فَأَنَّا أَقُولُ الْمَاعِدِينَ»^(۵).

۲۹- مبلغ باید در آنجا که خداوند اجازه می‌دهد، به افکار عمومی احترام بگذارد و با مردم در مسائلی که مربوط به خودشان و زندگی شان است مشورت نماید و خود سرانه عمل نکند. «وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ»^(۶).

۳۰- در تبلیغ باید از خانواده خود

و اصلاح و تربیت و هدایت آنان غافل نبود، بلکه باید از آنان شروع کرد. «وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ»^(۷)، «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ»^(۸).

۳۱- در هیچ لحظه‌ای نباید از شر و مکر اهل مکر غافل شد. برای رهایی از دست آنان، خداوند بهترین پناهگاه است. «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ»^(۹)، «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ»^(۱۰).

۳۲- تقویت کردن قدرت تعقل طرف مقابل و به کار انداختن آن در مقام استدلال یکی از راه‌های انتقال مفاهیم اعتقادی و اثبات اعتقادات است. «فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَسْئَلُونَ»^(۱۱)، «فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ الْكُوفَةَ قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ»^(۱۲).

۱- شعراء/۲۱۶.

۲- انعام/۷۸.

۳- حجر/۸۸.

۴- انعام/۵۳.

۵- زخرف/۸۱.

۶- آل عمران/۱۵۹.

۷- طه/۱۳۲.

۸- شعراء/۲۱۴.

۹- ناس/۱.

۱۰- فلق/۱.

۱۱- انبیاء/۶۶.

۱۲- انعام/۷۶.

۳۸- بیان نقاط مثبت جنبه حق،

می تواند مخاطب را در استدلال برای حق، بهتر قانع کند. ﴿الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾^(۱۱).

۳۹- مبلغ نباید فضائلی را برای

خود ادعا کند که در او وجود ندارد. ﴿وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ﴾^(۱۲).

۴۰- همتا دانستن خود با

خصوصیات مادی و انسانی مردم و اعلام این همتا انگاری برای آنان، شباهت را از دل آنان زدوده و بر اعتمادشان خواهد افزود. ﴿سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا﴾^(۱۳).

۴۱- دعوت یک روحانی فقط باید

برای خدا و به سوی خدا باشد نه

۳۳- در مقام استدلال می توان با

سؤال کردن فطرت خفته مخاطب را بیدار ساخت. ﴿اتَّبِعُوا مَا تَنذَرُوهَا﴾^(۱)، ﴿اتَّبِعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ وَلَا يَضُرُّكُمْ﴾^(۲)، ﴿أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُكُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ﴾^(۳).

۳۴- استقامت و ماندن تا آخرین

وضعیت، و تنها نگذاشتن مردم، مورد تأکید است. ﴿وَذُتُّونَ إِذْ ذَمَبْتُمْ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾^(۴).

۳۵- عدم اظهار نیاز به مردم - حتی

در شدت و نیاز - و بردن حاجات به پیشگاه قاضی الحاجات از ویژگی های معنوی مبلغان راستین است. ﴿رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾^(۵).

۳۶- صراحت لهجه، شفاف سخن

گفتن و پرهیز از سخنان دو پهلو، تأثیر بیشتری در انتقال پیام دارد. ﴿إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَكْفُمُونَ﴾^(۶)، ﴿إِنِّي لَعَمَلِكُمْ مِنَ الْفَالِقِينَ﴾^(۷)، ﴿أَفَلَا تَكْفُرُونَ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ﴾^(۸).

۳۷- برای استدلال و بیان حجت

باید زمینه سازی کرد. ﴿فَنَنْظُرْ نَفْثَةً فِي السُّجُومِ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ﴾^(۹)، ﴿فَرَاغَ إِلَى اللَّهِ هَتَمَهُمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ﴾^(۱۰).

۱- صافات/۹۵.

۲- انبیاء/۶۶.

۳- بقره/۱۷۰.

۴- انبیاء/۸۷.

۵- قصص/۲۴.

۶- شعراء/۲۱۶.

۷- شعراء/۱۶۸.

۸- انبیاء/۶۷.

۹- صافات/۸۹-۸۸.

۱۰- صافات/۹۱.

۱۱- شعراء/۸۹.

۱۲- هود/۳۱.

۱۳- اسراء/۹۳.

پیام باید روشن، ساده، روان و قابل فهم و درک برای همه باشد.

به سوی خود یا گروه و باند خود. ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾^(۱).

۴۲- با بیان جملات امید بخش می توان روح مقاومت را در مردم زنده کرد. ﴿وَقَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾^(۲).

۴۳- بیان نعمت های الهی و تذکر دادن نسبت به آن ها، روحیه تعبد و خداگرایی مردم را تقویت می کند. پس باید همچون انبیاء الهی نعمت های الهی را برشمرد و نسبت به آن ها آگاهی داد. ﴿قَالَ اغْنِيَ اللَّهُ الْبَغِيضَ وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾^(۳)، ﴿أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ﴾^(۴).

۴۴- می توان حوادث و تحولات گذشته را بیان کرد و خوبی ها و بدی ها را با یکدیگر مقایسه نمود، تا مردم با توجه به تجربه های گذشته متذکر شوند. ﴿وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ﴾^(۵).

۴۵- اگر مبلغ دینی می خواهد

موقتاً جایی برود و مدتی در میان مردم نباشد، بهتر است کسی را که مورد اعتماد باشد به جای خود مشخص کند و او را توجیه کرده، راهنمایی های لازم را نسبت به او انجام دهد. ﴿وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ﴾^(۶).

۴۶- حال که خداوند متعال توفیق تبلیغ دین را داده است، باید نسبت به این توفیق الهی شاکر بود. ﴿يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾^(۷).

۴۷- مبلغ باید نسبت به دستورات الهی جدی و محکم باشد و با شدت، قوت، صلابت، جدیت، حساسیت و غیرت دینی آن ها را تبلیغ کرده و در عمل به عرصه ظهور برساند. ﴿فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ﴾^(۸)، ﴿يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ﴾^(۹).

۱- فصلت/۳۲.

۲- اعراف/۱۲۸.

۳- اعراف/۱۴۰.

۴- ابراهیم/۶.

۵- ابراهیم/۵.

۶- اعراف/۱۴۲.

۷- اعراف/۱۴۴.

۸- اعراف/۱۴۵.

۹- مریم/۱۲.